

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

TOSHKENT TO'QIMACHILIK VA YENGIL SANOAT INSTITUTI

**MAKROIQTISODIYOT
FANINING O'QUV DASTURI**

- Bilim sohasi:** 400 000 – Biznes, boshqaruv va huquq
- Ta'lim sohasi:** 410 000 – Biznes va boshqaruv
- Ta'lim yo'nalishi:** 60410100 – Iqtisodiyot

Toshkent – 2025

Fan/modul kodi MAKIQ14510		Semestr 4; 5		ECTS-kreditlar 5; 5	
Fan/modul turi majburiy		Ta'lim tili O'zbek, rus		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	Makroiqtisodiyot	120	180	300	
2.	<p>I.Fanning mazmuni:</p> <p>Fanni o'qitishdan maqsad – makroiqtisodiyot nazariyasi, makroiqtisodiy tahlil va davlatning makroiqtisodiy siyosati to'g'risida talabalarda bilim va ko'nikmalar shakllantirishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi – makroiqtisodiy muammolarning namoyom bo'lish shakllari va sabablari, iqtisodiy jarayonlarni makroiqtisodiy modellar orqali tahlil qilish, ochiq iqtisodiyot sharoitida makroiqtisodiy siyosatni yuritish xususiyatlari to'g'risida nazariy bilimlarni o'zlashtirish, makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni hisoblash, makroiqtisodiy konsepsiya va modellardan foydalangan holda iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish, makroiqtisodiy siyosat natijalarini bashorat qilish usullarini o'rgatishdan iborat.</p> <p>II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari):</p> <p>II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi</p> <p>1-mavzu. Makroiqtisodiyot fanining mazmuni, predmeti, maqsadi Makroiqtisodiyot fanining vujudga kelishi, predmeti va ob'yekti. Makroiqtisodiyot fanining tadqiqot usullari. Omillar, tovar va xizmatlar hamda daromadlarning doiraviy aylanish modeli.</p> <p>2-mavzu. Makroiqtisodiyot fanining tadqiqot usullari Makroiqtisodiy tahlil usullari: agregatlashtirish, makroiqtisodiy modellashtirish. Zaxiralar va oqimlar. Induksiya va deduksiya. Analiz va sintez usullarini makroiqtisodiytni o'rganishda qo'llash.</p> <p>3-mavzu. Asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar Milliy hisoblar tizimi. Milliy iqtisodiyotni tahlil qilishda qo'llaniladigan asosiy ko'rsatkichlar. Asosiy makroiqtisodiy ayniyatlar. YalM va uning tarkibi: investitsiyalar, davlat xaridlari va sof eksport xarajatlari.</p>				

4-mavzu. Yalpi ichki mahsulotni hisoblash usullari

Yalpi ichki mahsulotni daromadlar usulida aniqlash. Yalpi ichki mahsulotni xarajatlar usulida aniqlash. Yalpi ichki mahsulotni qo'shimcha qiymatlar usulida aniqlash.

5-mavzu. Iqtisodiy davrlar

Iqtisodiy tebranishlarning sabablari. Ilmiy texnika taraqqiyoti. Siyosiy hodisalar. Jahon bozorida energoresurslar narxlarining o'zgarishi. Tabiat hodisalari. Yalpi xarajatlardagi o'zgarishlar. Iqtisodiy davrning bosqichlari va ularning tavsifi. Iqtisodiy tebranishlarning turli tarmoqlarga ta'siri.

6-mavzu. Ishsizlik va unga qarshi kurash

Ishsizlik tushunchasi. Friksion ishsizlik. Tarkibiy ishsizlik. Davriy ishsizlik. Mavsumiy ishsizlik. Ishsizlik va inflyatsiya o'rtasidagi bog'liqlik. Ouken qonuni.

7- mavzu. Inflyatsiya va uning turlari

Narxlarning barqaror o'sishi sharoitida inflyatsiya darajasi. "70-miqdor qoidasi". Inflyatsiya yuzaga kelishining ichki omillari. Inflyatsiya yuzaga kelishining tashqi omillari. Talab inflyatsiyasi. Taklif inflyatsiyasi.

8-mavzu. Aksinfllyatsiya siyosati

Inflyatsiya sur'ati. Inflyatsiyaning ijtimoiy xarajatlari. Inflyatsiyaning yuzaga keltiruvchi sabalarni aniqlash. Inflyatsiyaga qarshi kurashning makroiqtisodiy instrumentlari.

9- mavzu. Yalpi talab modeli

AD egri chizig'i. Baho omillari. Foiz stavkasi samarasi. Boylik samarasi va import xaridlari samarasi. AD egri chizig'i trayektoriyasi. Bahodan boshqa omillarning yalpi talabga ta'siri.

10-mavzu. Yalpi taklif modeli

Iste'mol xarajatlaridagi, investitsiya xarajatlaridagi, davlat xarajatlaridagi va sof eksportdagi o'zgarishlar. Resurslar bahosining o'zgarishi.

11-mavzu. Iste'mol, jamg'arish va investitsiya funksiyalari

Yalpi talab komponentlari orasida iste'molning o'rimi. Iste'mol funksiyasining algebraik va grafik ko'rinishi. "Asosiy psixologik qonun". Avtonom iste'mol. Daromad (shaxsiy tasarrufdagi daromad) va iste'mol o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik.

12-mavzu. Iste'mol va jamg'armaga moyillik

Foiz stavkasi va jamg'arma. Iste'molga (APC) va jamg'arishga (APS) o'rtacha moyillik. Iste'molga (MPC) hamda jamg'arishga (MPS) chegaraviy moyillik.

13-mavzu. Keynsning tovarlar va xizmat bozorida makroiqtisodiy muvozanat modeli

Klassik makroiqtisodiy muvozanat nazariyasi tanqidi. Keynsning makroiqtisodiy muvozanat nazariyasi. Bozor mexanizmi tomonidan yalpi talab va yalpi taklif muvozanati ta'minlanishining doimiy emasligi.

14-mavzu. Makroiqtisodiy muvozanatda "investitsiyalash va jamg'arish" modeli

"Investitsiyalash va jamg'arish" modeli. Investitsiyalash va jamg'arish rejalarining turlicha ekanligi. "Daromadlar – xarajatlar" modeli. Keyns xochi.

15-mavzu. Pul bozori

Pul tushunchasi va funksiyalari. Pulning likvidiligi. Pul agregatlari: M1, M2, M3, L, "kvazi pullar". Pul taklifining kengaytirilgan modeli. Keyns pul siyosatining mohiyati. Pulga bo'lgan talabning monetar yondashuvi. Fisher va Kembrij tenglamalari.

16-mavzu. Davlat byudjeti

Davlat byudjetining mohiyati, tarkibi va funksiyalari. Daromadlarni qayta taqsimlash. Davlat byudjeti daromadlari. Davlatning byudjetdan tashqari fondlari.

17-mavzu. Byudjet-soliq siyosati

Soliqlar. Nobyudjet to'lovlar. Soliqlarning turlari va funksiyalari. Davlat byudjeti daromadlarining soliqlar turlari bo'yicha tarkibi. Soliq siyosati. Soliqqa tortish mexanizmalari.

18-mavzu. Bank tizimi

Bank tizimining tarkibi. Markaziy bank va tijorat banklarining funksiyalari. Banklarning asosiy operatsiyalari va bozor iqtisodiyotidagi roli.

19-mavzu. Pul-kredit siyosati

Pul-kredit siyosatining mohiyati, pirovard maqsadlari va oraliq mo'ljallar. Majburiy zahira normasi. Hisob stavkasi (qayta moliyalash stavkasi).

20-mavzu. IS-LM modeli va uning qo'llanilishi

Xiks-Xansen modelining mohiyati. Modelning asosiy o'zgaruvchilari va tenglamalari. Tovarlar bozoridagi muvozanat. IS egri chizig'i. IS egri chizig'ining tenglamasi. IS egri chizig'i siljishlarini belgilovchi omillar. Pul bozoridagi muvozanat. LM egri chizig'i. Egri chiziqning yotiqligi.

21-mavzu. Iqtisodiy o'sishning umumiy tavsifi

Iqtisodiy o'sish tushunchasi. Ishlab chiqarish imkoniyatlari egri chizig'i. Ishlab chiqarishning potensial hajmi dinamikasi. Iqtisodiy o'sishning o'lchanishi. Ekstensiv va intensiv iqtisodiy o'sish. Ekstensiv o'sishning resurs, texnologik va ekologik cheklovlari.

22-mavzu. Iqtisodiy o'sishning neokeynscha va neoklassik modellari

Neoklassiklar tomonidan iqtisodiy o'sishning Keynes nazariyasi tanqidi. Robert Solou modeli, modelda yalpi taklif funksiyasi. Aholi sonining o'sishi. R.Solou modelida texnik taraqqiyot va kapital bilan qurollanganlikning barqaror darajasi. Robb-Duglasning ishlab chiqarish funksiyalari. A.Lyuisning iqtisodiy o'sish modeli. Xiksning texnik taraqqiyot modeli.

23-mavzu. Tashqi savdo

Xalqaro savdoning zarurligi va ko'rinishlari. Jahon iqtisodiyotida xalqaro savdo ko'lamlarining ortib borishi. Tovarlar eksporti va importi. Eksportga va importga o'xshash operatsiyalar.

24-mavzu. Tashqi savdoda ustunlik nazariyalari

Adam Smitning mutlaq ustunlik nazariyasi. Tashqi savdodan yutuq. David Rikardoning nisbiy ustunlik nazariyasi. "Leontev paradoksi". M.Porter nazariyasi. "Texnologik uzilish" nazariyasi.

25-mavzu. To'lov balansi

To'lov balansi tushunchasi, makroiqtisodiy roli, tuzish tamoyillari. Iqtisodiy hudud. Rezident. Ikki bor yozuv. Kredit. Debet. Operatsiyalar bahosi. Tashqi savdo balansi. Joriy operatsiyalar balansi. Omildan olingan daromadlar.

26-mavzu. Ochiq iqtisodiyotda tovarlar va moliya bozori.

Ochiq iqtisodiyot. Yopiq iqtisodiyot. Ochiq iqtisodiyotda tovarlar bosorining o'ziga xos xususiyatlari. Moliya bozori va uning ochiq iqtisodiyotda amal qilishi.

27-mavzu. Valyuta bozori

Valyuta bozori. Valyuta ayirboshlash zarurati. Chet el valyutasiga talab. Chet el valyutasi taklifi. Valyuta kursi. To'g'ri, bilvosita va teskari kotirovka. Egiluvchan va qayd etilgan valyuta kursi.

28-mavzu. Valyuta kursining makroiqtisodiy siyosatga ta'siri

Valyutaning qadrsizlanishi va qimmatlashishi. Devalvatsiya va revalvatsiya. Nominal valyuta kursi. Milliy valyutaning makroiqtisodiy barqarorlikni uchun maqbul bo'lgan kursini aniqlash.

29-mavzu. Likvidlik vavfi va bank xatarlari

Likvidlik tushunchasi. To'lovga qodirlikni xarakterlaydigan ko'rsatkichlar. Bank riski. Bank risklaridan aholi depozitlarini himoya qilish.

30-mavzu. Davlatning barqarorlashtirish modeli

Barqarorlashtirish siyosatining mohiyati. Iqtisodiyotni barqarorlashtirishga turli xil yondashuvlar. Monetaristik yondashuv. Keynes yondashuvi. Ichki vaqt oralig'i. Tashqi vaqt oralig'i. Aktiv pul-kredit siyosati. Passiv pul-kredit siyosati.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

- 1 Makroiqtisodiyot fanining mazmuni, predmeti, maqsadi
2. Makroiqtisodiyot fanining tadqiqot usullari
3. Asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar
4. YalMni hisoblash usullari
5. Iqtisodiy davrlar
6. Ishsizlik va unga qarshi kurash

7. Inflyatsiya va uning turlari
8. Aksilinflyatsiya siyosati
9. Yalpi talab modeli
10. Yalpi taklif modeli
11. Iste'mol, jamg'arish va investitsiya funksiyalari
12. Iste'mol va jamg'armaga moyillik
13. Keynsning tovarlar va xizmat bozorida makroiqtisodiy muvozanat modeli
14. Makroiqtisodiy muvozanatda "investitsiyalash va jamg'arish" modeli
15. Pul bozori
16. Davlat byudjeti
17. Byudjet-soliq siyosati
18. Bank tizimi
19. Pul-kredit siyosati
20. IS-LM modeli va uning qo'llanilishi
21. Iqtisodiy o'sishning umumiy tavsifi
22. Iqtisodiy o'sishning neokeynscha va neoklassik modellari
23. Tashqi savdo
24. Tashqi savdoda ustunlik nazariyalari
25. To'lov balansi
26. Ochiq iqtisodiyotda tovarlar va moliya bozori.
27. Valyuta bozori
28. Valyuta kursining makroiqtisodiy siyosatga ta'siri
29. Likvidlik vavfi va bank xatarlari
30. Davlatning barqarorlashtirish modeli

Amaliy mashg'ulotlarini tashkil etish yuzasidan kafedra tomonidan ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalar asosiy ma'ruza mavzulari bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalarini amaliy masalalar, keyslar orqali yanada boyitadilar.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. O'zbekistonda YaIMning ishlab chiqarish tarkibi tahlili;
2. O'zbekistonda YaIMning xarajatlarga ko'ra tarkibi tahlili;
3. O'zbekiston rivojlanishining makroiqtisodiy ko'rsatkichlari tahlili;
4. Makroiqtisodiy ayniyatlar;
5. Nominal ba real yalpi ichki mahsulot;
6. Tabiiy ishsizlik nazariyasi;

	<p>7. Inflyatsiyaning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari;</p> <p>8. Inflyatsiyaning yuzaga kelish sabablari va rivojlanish omillari;</p> <p>9. Inflyatsiya va aksilinflyatsiya siyosati;</p> <p>10. O'zbekiston iqtisodiyotida iflyatsiya jarayonlari tahlili;</p> <p>11. Fillips egri chizig'i. Ishsizlik va iflyatsiya o'rtasidagi qisqa va uzoq davrlardagi aloqadorlik;</p> <p>12. Yalpi talab – yalpi taklif' modelida makroiqtisodiy muvozanat;</p> <p>13. Makroiqtisodiy muvozanatning klassik nazariyasi;</p> <p>14. Makroiqtisodiy muvozanatning Keynes nazariyasi;</p> <p>15. Iste'mol funksiyasi va uningmakroiqtisodiy tahlilda qo'llanilishi;</p> <p>16. Jamg'arish va investitsiya funksiyalari;</p> <p>17. Investitsiyaga talab funksiyasi. Akselerator modeli;</p> <p>18. Tovar va xizmatlar bozorida makroiqtisodiyb muvozanat. IS egri chizig'i;</p> <p>19. Keynsning daromadlar va xarajatlar modeli;</p> <p>20. Tejamkorlik paradoksi;</p> <p>21. Retsession va inflyatsion uzilish;</p> <p>22. Pulga bo'lgan talabning klassik nazariyasi;</p> <p>23. Keynes nazariyasida pulga bo'lgan talab;</p> <p>24. Pul bozorida muvozanat modeli;</p> <p>25. O'zbekiston Respublikasi davlat byudjeti daromadlari tahlili;</p> <p>26. O'zbekiston Respublikasi davlat byudjeti xarajatlari tahlili;</p> <p>27. Soliqlarning funksiyalari va undirish mexanizmini takomillashtirish masalalari;</p> <p>28. Inqirozga qarshi choralar dasturini amalga oshirishda soliq siyosatidan foydalanish yo'llari;</p> <p>Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan reftratlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.</p>
3.	<p>V. Ta'lim natijalari/Kasbiy kompetensiyalari</p> <p>Talaba bilishi kerak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - makroiqtisodiy kontekstda tartibga solishning ma'muriy va iqtisodiy dastaklari, yalpi talab va yalpi taklif, iste'mol, jamg'arish va investitsiyalar hamda ular o'rtasidagi muvozanat haqida <i>haqida tasavvurga ega bo'lishi</i>; - Keynsning tovarlar va xizmat bozorida makroiqtisodiy muvozanat modelini, "daromadlar – xarajatlar" modeli, Xiks-Xansen modelini, pul agregatlarini, to'lov ablansi va tashqi savdo defitsini bilishi <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>;

	<p>- IS egri chizig'i va tenglamasi, IS egri chizig'i siljishlarini belgilovchi omillarni tahlil qilish, AD egri chizig'i trayektoriyasi bo'yicha hisob-kitob qila olish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>;</p> <p>- Ochiq iqtisodiyotda yalpi ishlab chiqarish hajmini, savdo balansini hisoblash, chiq iqtisodiyot uchun Keyns xochini ishlab chiqish, ochiq iqtisodiyotda Mendell-Fleming modeli va bu bo'yicha iqtisodiyot ishtirokchilarining xatti-harakatini baholay olish <i>malakalariga ega bo'lishi kerak</i>.</p>
4.	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari; • interfoal keys-stadilar; • kichik guruhlarda ishlash; • taqdimotlar qilish; • jamoa bo'lib ishlas; • video materiyallar tayyorlash; • individual ishlash.
5.	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarini to'liq o'zlashtirish, fan yuzasidan mustaqil fikrlay olish, mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayorlash va uni taqdimot qilish, nazorat turlari bo'yicha berilgan topshiriqlarni o'z vaqtida topshirish.</p>
6.	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. E.Ergashev, I.Bakiyeva, Sh.Fayziyev, B.Shermuxeimedov. "Mikroiqtisodiyot. Makroiqtisodiyot". Darslik. T: Iqtisod-moliya. 2019 y. 2. R.Xo'jayev, B.Maxmudov, H.Xo'jayev, E.ergashev, R.Egamberdiyev. "Mikro va makroiqtisodiyot". T: Ilm-ziyo. 2016 y. 3. Mankiv N.Gregori. Macroeconomics. 7-edition. Harvard University. NY. Publuthers, 2018, -608 p. 4. Агапова Т.А., Серегина С.Ф. макроэкономика. Учебник. М.: «Дело и Сервис». 2013, 464 стр. 5. Olivier Blanchard, Alessia Amighini and Francesco Giavazzi, Macroeconomics: A European Perspective, 4th edition, Pearson Education Limited, 2021.

	<p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <p>5. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent, "O'zbekiston", 2017 yil, 488 bet.</p> <p>6. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, "O'zbekiston", 2016 yil, 56 bet.</p> <p>7. I.Bakiyeva, G.Nazarova. Makroiqtisodiyot fanidan seminar darslari uchun usluboy qo'llanma. T: Iqtisod-moliya, 2015 y.</p> <p>Axborat manbaalari</p> <p>9.gov.uz -O'zbekiston Respublikasi hukumati portal.</p> <p>10.lex.uz -O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.</p> <p>10.www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi statistika qo'mitasi.</p>
7.	Fanning o'quv dasturi Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat institut Kengashining 2025 yil "_____" dagi "_____"-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	Fan/modul uchun mas'ullar: Davlyatov B.A.- TTYSI, "Buxgalteriya hisobi va marketing" kafedrasida dotsenti, PhD
9.	Taqrizchilar: Nazarova F.X.-TDIU professori, i.f.d. Yuldashev S.N.- TTYSI, "Iqtisodiyot va menejment" kafedrasida dotsenti, i.f.n

Mazkur o'quv dasturi dunyoning e'tirof etilgan xalqaro QS va THE reytinglarida nufuzli TOP-300 talikka kirgan quyidagi oliy ta'lim tashkilotlarining ta'lim dasturlari asosida ishlab chiqilgan.

№	OTM nomi	QS	THE	Havolalar	Sillabusdagi mavzu nomi	Chet el universiteti Sillabuslaridagi mavzular
1	The University of Manchester	35	-	https://www.manchester.ac.uk/study/undergraduate/courses/2026/10224/bsc-economics/	26-mavzu. Ochiq iqtisodiyotda tovarlar va moliya bozori.	Goods and financial markets in an open economy.
					29-mavzu. Likvidlik vavfi va bank xatarlari	Liquidity risk and bank panics